

Još uvijek na putu prema dolje*

Nastavak recesije

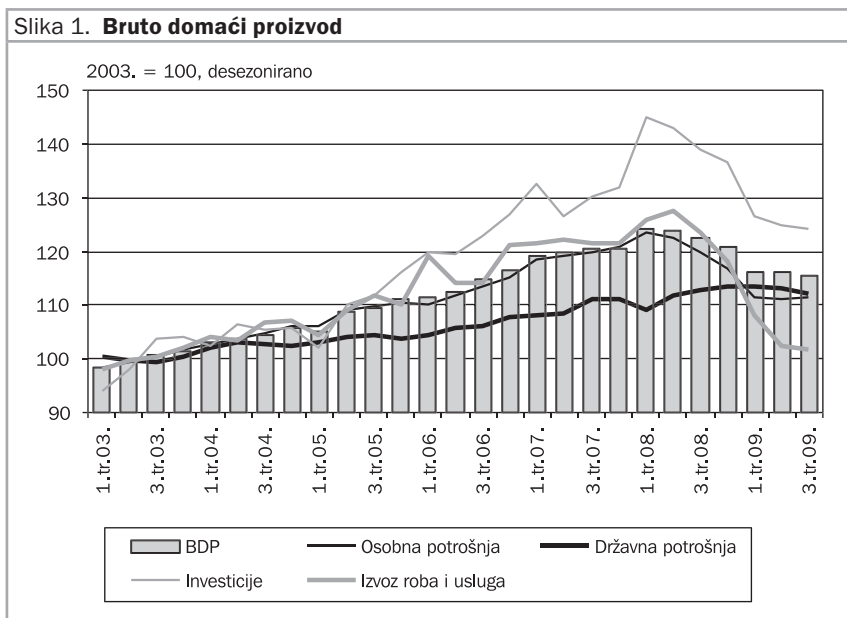
Bruto domaći proizvod je u trećem tromjesečju 2009. godine bio manji za 5,7 posto u odnosu na isto razdoblje 2008. godine. Nakon što je prema desezoniranim podacima u drugom tromjesečju 2009. zaustavljeno smanjenje ukupne ekonomske aktivnosti u odnosu na prethodno tromjesečje, u trećem je ponovno zabilježena negativna stopa gospodarskog rasta od 0,5 posto. Promatrajući kretanje osobne potrošnje, zapaža se da je u trećem tromjesečju, nakon usporavanja smanjenja u prva dva tromjesečja 2009., došlo do njezinog stabiliziranja. Nastavilo se i značajno usporavanje smanjenja investicija, dok se ubrzao pad državne potrošnje. Veće smanjenje uvoza od izvoza rezultiralo je poboljšanjem salda robne razmjene s inozemstvom.

Osobna je potrošnja u trećem tromjesečju 2009. smanjena za 6,9 posto na međugodišnjoj razini. Desezonirani podaci pak ukazuju na zaustavljanje njezinog pada. Tako je u prvom tromjesečju 2009. osobna potrošnja smanjena za 4,9 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom za 0,5 posto, dok je u trećem tromjesečju povećana za 0,4 posto. Smanjenje realnog raspoloživog dohotka stanovništva, povećanje nezaposlenosti te smanjenje potrošačkog optimizma stanovništva i dalje imaju negativne učinke na kretanje osobne potrošnje. Kretanja će osobne potrošnje u narednom razdoblju u značajnoj mjeri ovisiti o trendovima na tržištu rada, fiskalnoj politici i mogućnostima poreznoga rasterećenja sektora stanovništva te monetarnoj politici i povoljnijim uvjetima kreditiranja stanovništva.

* Prilog su pripremili Tanja Broz, Goran Buturac, Ivana Rašić Bakarić, Sunčana Slijepčević (Ekonomski institut, Zagreb), Dinko Pavuna i Dragica Smilaj (Ministarstvo financija Republike Hrvatske).

Državna je potrošnja u trećem tromjesečju 2009. bila manja za 0,6 posto u odnosu na isto razdoblje 2008. godine. To je prva negativna međugodišnja stopa promjene državne potrošnje od četvrtog tromjesečja 2003. godine. Desezonirani pak podaci pokazuju da je takvo kretanje nastavak negativnog trenda započetog u prvom tromjesečju 2009. Tako su izdaci za potrošnju države u prvom tromjesečju bili manji za 0,1 posto nego u prethodnom, u drugom za 0,3 posto, a u trećem za 0,8 posto.

S međugodišnjim smanjenjem od 10,5 posto, investicijska aktivnost u trećem tromjesečju 2009. godine i dalje daje negativan doprinos ukupnim gospodarskim kretanjima. Međutim, promatrajući desezonirane podatke, može se uočiti da se značajno usporava trend pada investicija započet u drugom tromjesečju 2008. godine. Investicije su u prvom tromjesečju 2009. smanjene za 7,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom za 1,3 posto, a u trećem za 0,5 posto.

Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Realni je izvoz roba i usluga u trećem tromjesečju 2009. smanjen za 17,6 posto na međugodišnjoj razini, a uvoz za 23,5 posto. Veće je smanjenje uvoza od izvoza rezultiralo smanjenjem deficita u međunarodnoj razmjeni. Pogoršanje međunarodne razmjene i dalje je posljedica smanjenja domaće i inozemne potražnje. No, desezonirani podaci pokazuju da je smanjivanje obujma međunarodne razmjene značajno usporilo u drugom i trećem tromjesečju 2009. godine.

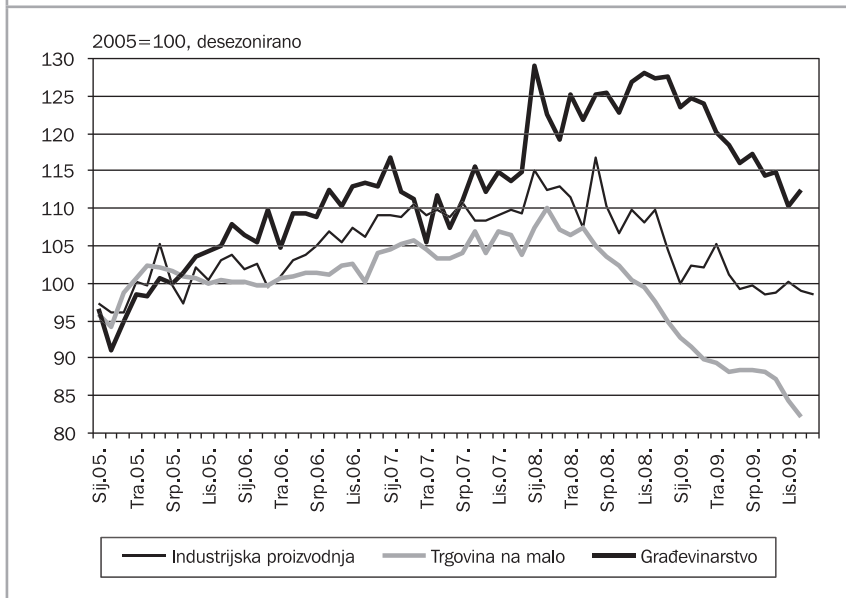
Smanjenje industrijske proizvodnje u prosincu

Ukupna je industrijska proizvodnja u 2009. godini smanjena za 9,2 posto. Listopadsko povećanje industrijske aktivnosti bilo je tek kratkoročno budući da su studeni i prosinac donijeli ponovno smanjenje proizvodnje. Prema desezoniranim je podacima ukupna industrijska proizvodnja u prosincu bila manja za 0,5 posto u odnosu na studeni i 1,5 posto u odnosu na listopad. Takva su kretanja prije svega posljedica nepovoljnih trendova u prerađivačkom sektoru.

U 2009. je godini došlo do smanjenja proizvodnje prerađivačkoga sektora za 10,6 posto. Istovremeno je razina aktivnosti rudarstva i vađenja smanjena za 10,8 posto, a suprotno ukupnim kretanjima, opskrba je električnom energijom, plinom i vodom povećana za 2,3 posto. Analiza kretanja glavnih grupa industrijskih proizvoda pokazuje da su u odnosu na listopad i studeni smanjenja proizvodnje u prosincu zabilježena kod intermedijarnih proizvoda, trajnih proizvoda za široku potrošnju i kapitalnih proizvoda, dok je povećanje ostvareno kod netrajnih proizvoda za široku potrošnju. Kretanje će ukupne industrijske proizvodnje u narednim mjesecima zasigurno značajno ovisiti o dinamici oporavka gospodarstava u okruženju, prije svega Europske unije. Iako se zasad ne vide pozitivni pomaci, ohrabruje najava Vlade o uvođenju novih mjera za poticanje proizvodnje.

Slika 2. **Realni sektor**

Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Pad maloprodaje tijekom jeseni

Pojavom gospodarske recesije sredinom 2008. godine započeo je strmoglavi pad realnog prometa u trgovini na malo. Kratkoročni je predah donijela turistička sezona tijekom ljetnih mjeseci 2009. No, u jesenskim su se mjesecima nastavila nepovoljna kretanja. Tako je u studenom realni promet bio manji za 2,7 posto u odnosu na listopad i 5,9 posto u odnosu na rujan. Nastavak smanjenja raspoloživog dohotka, uslijed pada proizvodnje i zaposlenosti te uvođenja «kriznog poreza», uz izostanak optimističnih očekivanja sektora stanovništva o gospodarskom oporavku, uvelike su pridonijeli ukupnim kretanjima u trgovini. Kumulativno je u prvih jedanaest mjeseci 2009. realni promet u maloprodaji smanjen za 15,6 posto na međugodišnjoj razini. Analiza kretanja u trgovini na malo prema djelatnostima pokazuje da su najveći doprinosi općim kretanjima dali smanjenje prodaje u nespecializiranim prodavaonicama živežnih namirnica, koje stvaraju oko 34 posto ukupnoga prometa u maloprodaji.

su se u prvih jedanaest mjeseci smanjila za 10,4 posto na međugodišnjoj razini, dok su noćenja stranih gostiju ostala nepromijenjena. U strukturi noćenja stranih turista najviše su sudjelovali turisti iz Njemačke (23 posto), Slovenije (11 posto), Italije (10 posto) i Austrije (9 posto). Zanimljivo je da se u prvih jedanaest mjeseci 2009. povećao broj noćenja turista iz svih navedenih zemalja, osim Slovenije (smanjenje broja noćenja za 2,8 posto na međugodišnjoj razini). Iako su fizički pokazatelji povoljniji nego se pretpostavljalo prije turističke sezone, gospodarska recesija i pad cijena značajnog dijela turističkih usluga rezultirali su slabijim financijskim prihodima od očekivanih.

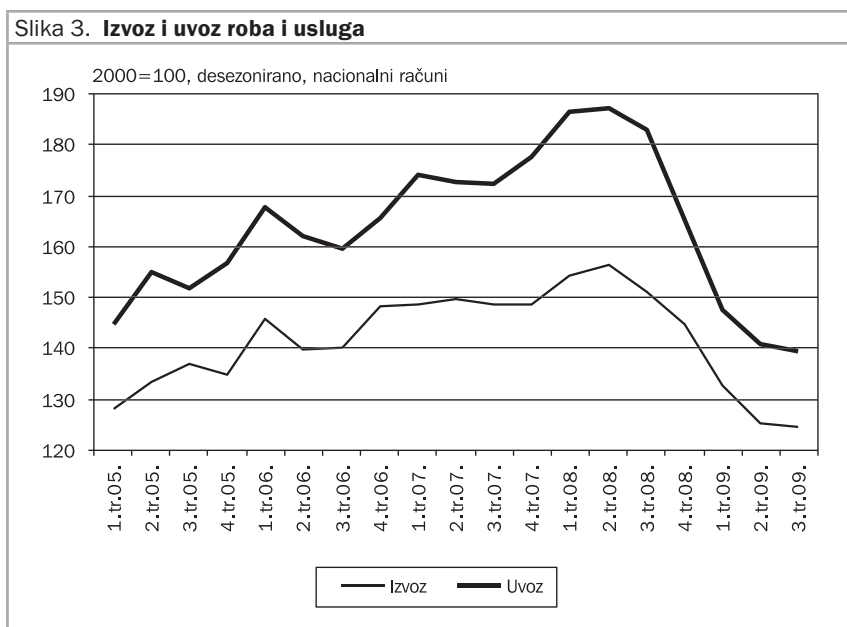

Nastavak smanjivanja izvoza prerađivačke industrije

Robna razmjena Hrvatske s inozemstvom i dalje bilježi negativne međugodišnje stope promjene. U razdoblju od siječnja do studenog 2009. zabilježeno je tek 75 posto ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene ostvarene u istom razdoblju 2008. godine. Takvo je kretanje rezultat smanjenja i izvoza i uvoza roba. Vanjskotrgovinski je deficit na kraju studenog iznosio 52,4 milijarde kuna, što je 30,8 posto manje nego u prvih jedanaest mjeseci 2008. godine.

Podaci o kumulativnim kretanjima vrijednosti izvoza izraženog u kunama pokazuju da se izvoz roba u prvih jedanaest mjeseci 2009. smanjio za 21,0 posto na međugodišnjoj razini. Pogoršavanje je kunske vrijednosti izvoza roba ponajviše uzrokovano smanjivanjem izvoza proizvoda prerađivačke industrije. U prethodnim je godinama upravo prerađivačka industrija bila glavni nositelj hrvatske izvozne konkurentnosti. Međutim, gospodarska je kriza značajno utjecala na slabljenje izvoza roba prerađivačke industrije. Na smanjivanje su izvoza prerađivačkog sektora utjecale sve djelatnosti, osim izvoza farmaceutskih proizvoda i pripravaka. Najveće je smanjenje u prvih jedanaest mjeseci 2009. zabilježeno kod izvoza brodova - 46,5 posto na međugodišnjoj razini. Istovremeno, jedino su djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, te rudarstva i vađenja zabilježile povećanje izvoza.

Ukupni se uvoz roba izražen u kunama u prvih jedanaest mjeseci 2009. smanjio za 26,3 posto u odnosu na isto razdoblje 2008. Promatrano prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, smanjenje je uvoza zabilježeno u svim djelatnostima, osim u djelatnosti opskrbe električnom energijom i plinom. Najveće je smanjenje uvoza na međugodišnjoj razini zabilježila prerađivačka industrija, u kojoj je najviše smanjen uvoz tzv. ostalih prijevoznih sredstava, što uključuje brodogradnju (62,3 posto), motorna vozila (48,1 posto), proizvode od metala (39,5 posto) te koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (52,5 posto).

Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Novo povećanje inozemnog duga

Ukupni je bruto inozemni dug na kraju rujna 2009. iznosio 42,8 milijardi eura, što čini povećanje od 6,3 posto u odnosu na kraj 2008. godine. Iako su u prvom tromjesečju 2009. nakratko zaustavljena, nepovoljna su se kretanja inozemnog duga nastavila u drugom i trećem tromjesečju, pri čemu su

svi sektori (osim države) povećali svoja zaduženja u inozemstvu. Najveće je povećanje inozemnog duga zabilježeno kod ostalih domaćih sektora (uključujući izravna ulaganja), pri čemu je njihov dug na kraju rujna 2009. bio 9,4 posto veći nego na kraju 2008. godine. Ovo se zaduženje uglavnom odnosi na dug trgovačkih društava i nebankarskih financijskih institucija. Istovremeno se dug banaka povećao za 1,4 posto. Dug je države prema inozemstvu na kraju rujna bio za 1,4 posto manji nego krajem 2008. godine. Međutim, to je smanjenje gotovo u cijelosti rezultat smanjenja zaduženja ostvarenog do lipnja 2009. godine. Ostatak su godine obilježila nova zaduživanja države na inozemnim tržištima kapitala. Nakon zaduživanja u lipnju, država se ponovno zadužila u studenom plasiranjem obveznica na američkom financijskom tržištu u vrijednosti 1,5 milijardi dolara. Ta je sredstva najvećim dijelom iskoristila za refinanciranje dospjelih obaveza. Zbog toga se ni u četvrtom tromjesečju ne mogu očekivati povoljnija kretanja. U 2010. godini na naplatu dolazi 9,4 milijardi eura duga, uključujući kamate. Više od polovice tog duga dolazi na naplatu ostalim domaćim sektorima, dok državi dolazi 752,9 milijuna eura glavnice, i to najvećim dijelom u prvom tromjesečju.

Nezaposlenost se povećava...

Zaposlenost se u razdoblju od siječnja do studenog 2009. u prosjeku smanjila za 2,9 posto u odnosu na isto razdoblje 2008. godine. Najveće je smanjenje zabilježeno u sektoru osiguranih poljoprivrednika (7,2 posto), zatim u sektoru obrta i slobodnih profesija (4,3 posto), dok se prosječan broj zaposlenih kod pravnih osoba smanjio za 2,5 posto. Istovremeno, prosječan se broj nezaposlenih osoba registriranih pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje povećao za 10,2 posto. U studenom je 2009. godine registrirano 21,1 posto više nezaposlenih osoba nego godinu dana ranije; stopa nezaposlenosti je iznosila 16,1 posto, što je čak 3,0 postotna boda više nego u istom mjesecu 2008. godine.

... dok se realne plaće smanjuju

Prosječna je nominalna neto plaća isplaćena u listopadu 2009. iznosila 5.279 kuna (1.076 USD ili 721 EUR), što označava realni pad od 1,0 posto u odnosu na listopad 2008. Prosječna je mjesečna neto plaća isplaćena u razdoblju od siječnja do listopada 2009. godine iznosila 5.299 kuna. U odnosu na isto razdoblje 2008. godine, ona se nominalno povećala za 3,3 posto, a realno za 0,7 posto. Analiza kretanja po djelatnostima pokazuje da su najveća realna smanjenja plaća zabilježena u djelatnostima proizvodnje, tzv. ostalih prijevoznih sredstava (uključujući brodogradnju), djelatnostima putničkih agencija, organizatora putovanja (turoperatori) i ostalih rezervacijskih usluga, djelatnostima proizvodnje metala, zračnog prijevoza i izdavačkoj djelatnosti. Istovremeno su najveća povećanja realnih neto plaća ostvarena u ostalim stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, djelatnosti proizvodnje duhanskih proizvoda te djelatnosti zapošljavanja.

Okvir 1. **Međunarodno okruženje**

Treće je tromjesečje 2009. unijelo malo optimizma u zemlje Europske unije. Nakon pet uzastopnih tromjesečja negativnih kretanja, u trećem je tromjesečju 2009. zabilježen blagi gospodarski rast u EU-27. Podaci Eurostata pokazuju da je sezonski prilagođen bruto domaći proizvod EU-27 u trećem tromjesečju porastao za 0,3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, što bi moglo ukazivati na početak gospodarskog oporavka. Ovo je poboljšanje gospodarske aktivnosti potaknuto povećanjem državne potrošnje i izvoza. Istovremeno, osobna potrošnja i investicije i dalje bilježe pad. Osobna se potrošnja u trećem tromjesečju smanjila za 0,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Dva su glavna čimbenika koja su utjecala na smanjenje osobne potrošnje. Prvi je povećanje nezaposlenosti, a drugi pesimizam potrošača. U studenom je 2009. godine nezaposlenost u EU-27 dosegla 9,5 posto, što je najviša stopa nezaposlenosti od kada postoji statistička baza podataka o nezaposlenosti za EU-27 (siječanj 2000. godine). Neizvjesni su ekonomski uvjeti i povećanje nezaposlenosti utjecali na odluku stanovništva da višak novčanih sredstava usmjeri u štednju, a ne potrošnju. Osim osobne potrošnje, i investicijska je aktivnost negativno utjecala na ukupna gospodarska kretanja u EU-27, pri čemu je u trećem tromjesečju 2009. ona smanjena za 0,6 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Nastavak smanjivanja investicija je prije svega rezultat smanjene potražnje, strožih uvjeta kreditiranja i smanjene profitabilnosti poduzeća. Istovremeno se obujam međunarodne razmjene polako povećava. Izvoz iz EU-27 je u trećem tromjesečju povećan za 2,7 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, a uvoz za 2,9 posto.

Državna je potrošnja, s povećanjem od 0,5 posto u trećem tromjesečju u odnosu na prethodno tromjesečje, i dalje glavni pokretač gospodarskog rasta. Povećana je državna potrošnja u 2009. djelomično bila rezultat mjera fiskalne politike usmjerenih na ublažavanje recesije. Stručnjaci Europske središnje banke očekuju usporavanje povećanja državne potrošnje u 2010. godini. Povećanje izvoza i ukupne potražnje trebali bi biti glavni pokretači gospodarskog rasta u 2010. godini (European Central Bank, *Monthly Bulletin*, br. 12/2009).

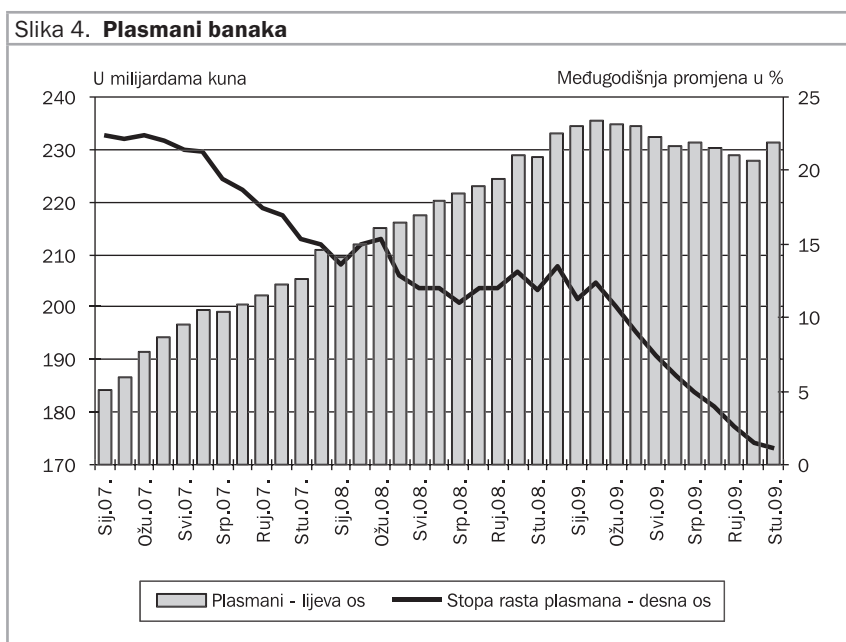
Blagi oporavak monetarnih agregata krajem 2009.

Novčana masa već 14 mjeseci zaredom bilježi negativnu međugodišnju stopu rasta, pri čemu je najveći pad od 15,3 posto zabilježen u listopadu 2009. godine. Ovakav pad novčane mase, uvjetovan padom gospodarske aktivnosti, do sada nije bio zabilježen u Hrvatskoj. Situacija se popravila u studenom kada je novčana masa na mjesečnoj razini porasla za 1,1 milijardu kuna, što je ublažilo međugodišnju stopu pada na 10,4 posto. Ublažavanje pada je zabilježeno i zbog niže baze iz studenog 2008. godine. To je, naime, mjesec u kojem je došlo do privremenog povlačenja depozita iz banaka.

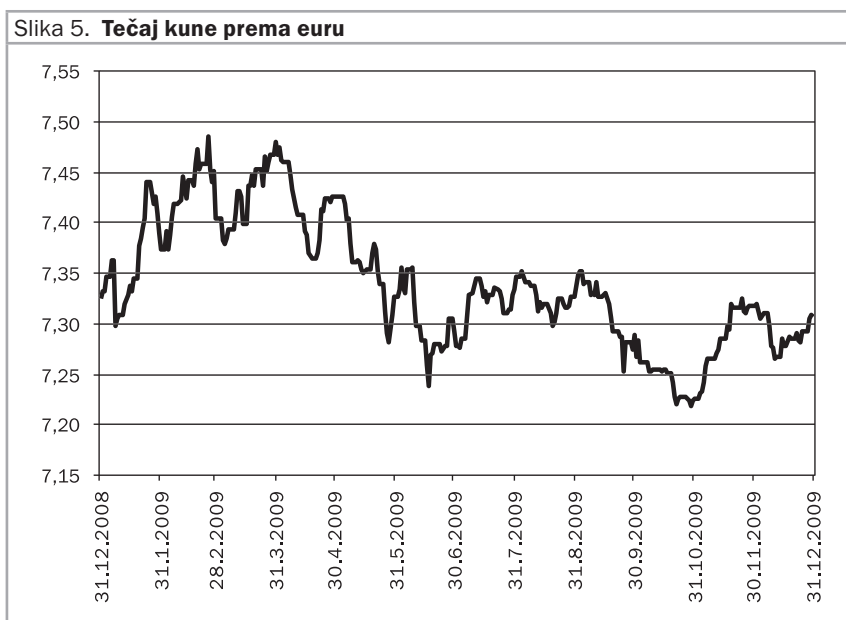
Ukupna su likvidna sredstva u studenom, nakon tri uzastopna mjeseca pada, zabilježila rast od gotovo 2,5 milijarde kuna, odnosno 2,5 posto. Pritom su se devizni depoziti povećali za 19,7 posto, dok su preostale komponente ukupnih likvidnih sredstava zabilježile međugodišnji pad – novčana masa 10,4 posto, štedni i oročeni depoziti u kunama 20,7 posto te obveznice i instrumenti tržišta novca 38,3 posto. Zanimljivo je da se najveći dio porasta deviznih depozita odnosi na oročene devizne depozite stanovništva, koji su u studenom 2009. bili za 17,3 milijarde kuna veći nego godinu dana ranije, odnosno za 22,5 posto. Takav je porast dijelom posljedica odljeva oročenih deviznih depozita stanovništva do kojeg je došlo u jesen prošle godine te konverzije kunskih u devizne depozite, dok se tek manji dio porasta može pripisati deprecijaciji tečajja.

Plasmani banaka, za koje je do studenog vrijedilo ograničenje središnje banke o maksimalnom 12-postotnom godišnjem rastu, zbog ekonomske su se situacije počeli značajno smanjivati. Iako su još u siječnju 2009. zabilježili

rast od 12 posto na međugodišnjoj razini, stopa rasta im je značajno usporena, te je u studenom iznosila 1,3 posto. Krediti stanovništvu su tada bili za 0,3 posto manji nego godinu dana ranije, dok je međugodišnja stopa rasta kredita trgovačkim društvima ostala pozitivna (3,9 posto). Značajno usporavanje kreditiranja stanovništva i poduzeća posljedica je smanjene potražnje za kreditima, smanjenog rasta depozita i priljeva kapitala iz inozemstva, ali i veće sklonosti banaka plasiranju sredstava državi koju smatraju manje rizičnim dužnikom.

obvezne pričuve te rast do razine lombardne stope na početku razdoblja). Međutim, najveći je dio zadnjeg tromjesečja bio obilježen izrazito visokom likvidnošću, pa prekonoćni ZIBOR u studenom i prosincu nije prelazio 2 posto čak i na početku novog razdoblja održavanja obvezne pričuve. Na ovakvu visoku razinu likvidnosti utjecala su, između ostalog, nepovoljna kretanja u gospodarstvu i pad potrošnje, ali i tri devizne intervencije kojima je plasirano 3,67 milijardi kuna. Zbog visoke likvidnosti sustava, HNB od sredine listopada nije održavala obratnu repo aukciju, dok su se prekonoćni depoziti banaka kod HNB-a značajno povećali.

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Stabilan tečaj kune

Tečaj kune prema euru na kraju godine već je petu godinu zaredom na nižoj razini nego prethodne godine. Tako je krajem 2009. tečaj kune prema euru ojačao za 0,25 posto u odnosu na kraj 2008. Ovakva, ipak relativno mala promjena tečaja uzrokovana je deprecijacijom u studenom i prosincu,

cijene obuće sa smanjenjem od 7,7 posto, dok u suprotnom smjeru treba izdvojiti snažan sezonski porast cijena zagrijavanja stana od 21,5 posto.

... potvrđuje usporavanje rasta cijena

Promatrajući cijelu 2009. godinu, prosječna je inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena iznosila 2,4 posto. To je ujedno najniža godišnja stopa inflacije od 2004. godine. Ovako niska međugodišnja stopa inflacije prije svega je posljedica pogoršanja ekonomskih uvjeta, prvenstveno smanjenja domaće potražnje i snižavanja svjetskih cijena energenata i hrane. Najveći su doprinos povećanju cijena u prošloj godini dale cijene duhana koje su, uslijed usklađivanja zakona o trošarinama na duhanske proizvode sa zakonodavstvom Europske unije, povećane 17,3 posto u odnosu na 2008. godinu. Osim toga, značajan su utjecaj na rast cijena u 2009. imale cijene u zdravstvu s rastom od 18,6 posto, prije svega cijene bolničkih (78,4 posto) i medicinskih usluga (36,8 posto), te cijene prehrane, koje su porasle 1,7 posto. Unutar kategorije prehrane, povećanju su potrošačkih cijena najviše doprinijele cijene mesa (rast od 4,3 posto) te kruha i žitarica (3,2 posto). Rastu cijena u 2009. godini znatno je pridonio i porast cijena plina (17,4 posto) te električne energije (7,4 posto). Najveći utjecaj u smjeru smanjenja cijena u 2009. godini imale su cijene goriva i maziva za osobna vozila, koje su se u odnosu na prosjek 2008. smanjile za 13,9 posto.

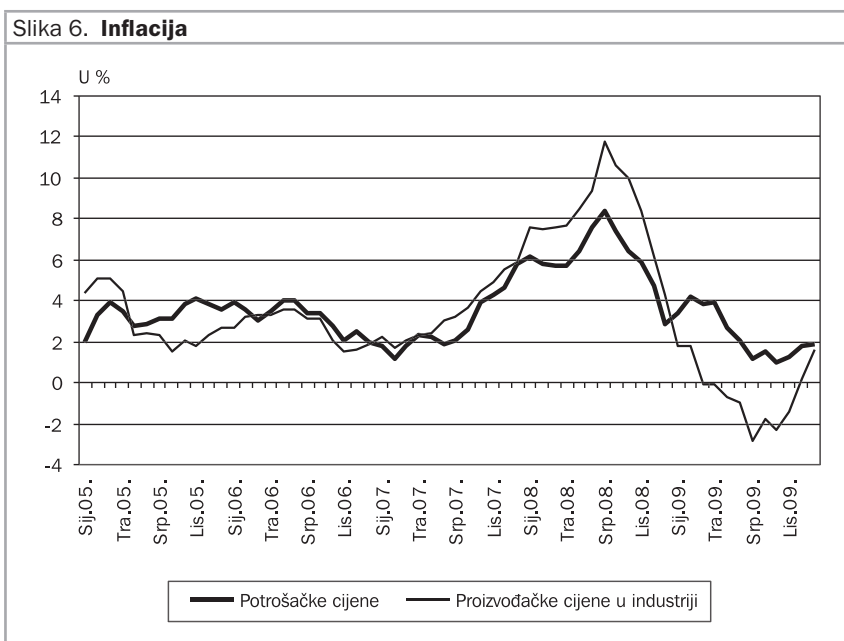

Cijene industrijskih proizvoda pri proizvođačima u 2009. niže nego u 2008.

Nakon osam mjeseci pada na međugodišnjoj razini, cijene industrijskih proizvoda pri proizvođačima su se najprije u studenom 2009. godine povećale 0,2 posto, a zatim u prosincu 1,6 posto. U odnosu na studeni, proizvođačke su cijene u prosincu ostale na istoj razini. U odnosu na 2008. godinu, cijene industrijskih proizvoda pri proizvođačima su se spustile u prosjeku za 0,4 posto u 2009., što predstavlja prvi pad proizvođačkih cijena na godišnjoj razini od 2002. godine. Unutar glavnih industrijskih grupacija, za ovaj je

pad zaslužna kategorija intermedijarnih proizvoda, koja je na razini cijele 2009. godine zabilježila prosječno međugodišnje smanjenje od 2,9 posto, dok je najveći rast cijena od 5,1 posto ostvarila kategorija trajnih proizvoda za široku potrošnju. U 2009. godini su se cijene u prerađivačkoj industriji u prosjeku smanjile 3,3 posto u odnosu na 2008., pri čemu se ističu cijene u proizvodnji rafiniranih naftnih proizvoda, koje su zabilježile pad od čak 26,1 posto. Nasuprot tome, cijene u rudarstvu i vađenju povećale su se 14,4 posto, a cijene opskrbe električnom energijom i plinom 11,2 posto.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Kriza donijela smanjenje prihoda državnog proračuna...

Gospodarska je kriza imala značajan utjecaj na prikupljanje prihoda konsolidirane središnje države tijekom cijele 2009. godine. Od siječnja do listopada oni su ostvareni u iznosu od 93,6 milijardi kuna, što je 6,9 posto manje nego u isto vrijeme 2008. Najznačajniji proračunski prihod,

PDV, pao je za 13,5 posto, dok su se prihodi od trošarina smanjili za 18,1 posto. Slabije poslovanje poduzeća tijekom 2008. godine rezultiralo je smanjenom naplatom prihoda od poreza na dobit tijekom 2009. U prvih su deset mjeseci prihodi od poreza na dobit smanjeni za 12,2 posto. Prihod od poreza na dohodak bilježi smanjenje od 19,8 posto, pri čemu treba istaknuti dva osnovna uzroka. Prvo, i u prikupljanju ovog poreza se osjeća utjecaj krize, a drugo, značajan je pad uzrokovan izmjenama Zakona o porezu na dohodak iz 2008. godine, čiji se cjelogodišnji utjecaj vidi tek tijekom 2009. Naime, sredinom je prošle godine povećan neoporezivi osnovni osobni odbitak s 1.600 na 1.800 kuna, a paralelno s tim je izvršena preraspodjela prihoda između središnje države i jedinica lokalne samouprave, pri čemu je gradovima i općinama povećan udio u prikupljenom porezu na dohodak. Smanjenje zaposlenosti glavni je razlog smanjenja prihoda od socijalnih doprinosa, koji su u prvih deset mjeseci zabilježili pad od 0,9 posto. Ostali prihodi proračuna konsolidirane središnje države većinom su se ostvarivali približno planiranim vrijednostima. Smanjenje prihoda bilo bi i veće da u kolovozu nije došlo do povećanja stope PDV-a s 22 na 23 posto i uvođenja posebnog poreza na plaće, mirovine i druge primitke te naknade za pružanje usluga pokretnih elektroničkih komunikacijskih mreža.

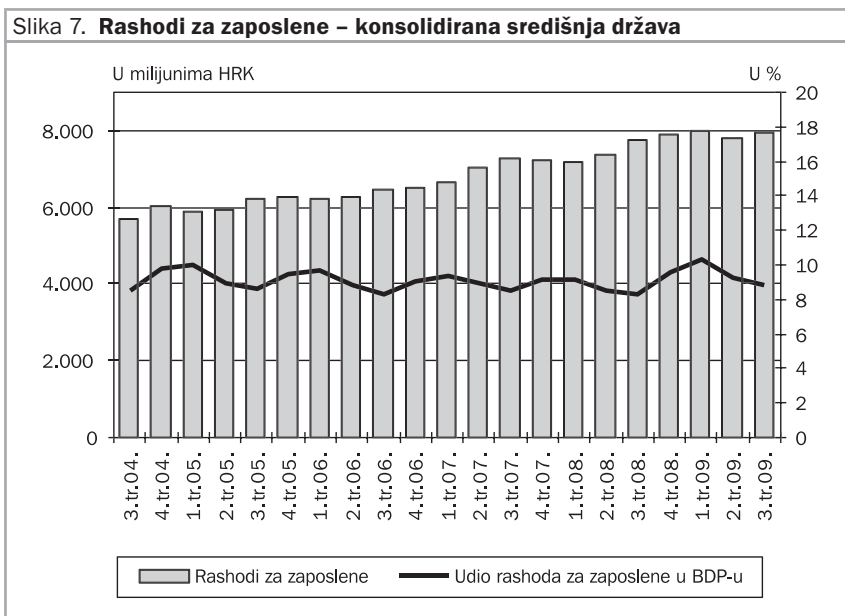

... dok su rashodi još uvijek veći nego prethodne godine

Za razliku od prihoda proračuna konsolidirane središnje države, rashodi proračuna od siječnja do listopada bilježe međugodišnji rast od 5,6 posto i iznose 99,6 milijardi kuna. Međugodišnji rast bilježe gotovo sve kategorije rashoda konsolidirane središnje države, pa tako i najznačajnija skupina rashoda - rashodi za socijalne naknade. Rashodi za socijalne naknade čine čak 46,4 posto ukupnih rashoda, a u prvih su deset mjeseci iznosili 46,2 milijarde kuna. Njihov međugodišnji rast iznosi 8,9 posto, a najvećim su dijelom utrošeni za mirovine, zdravstvo, dječji doplatok, porodiljne naknade i naknade nezaposlenima. Rashodi za zaposlene, koji čine 26,4 posto ukupnih rashoda, bilježe međugodišnji rast od 5,9 posto. Pritom valja spomenuti da je zaposlenima u državnim i javnim službama u prva četiri

mjeseca 2009. isplaćivana plaća uvećana za 6 posto u odnosu na prethodnu godinu, koja je potom vraćena na razinu iz 2008. godine. Jedna od najvećih ušteda postignuta je na rashodima za korištenje dobara i usluga, koji bilježe značajno usporavanje rasta u odnosu na početak godine, s međugodišnjim rastom od 0,4 posto. Rashodi za korištenje dobara i usluga najvećim se dijelom odnose na usluge telefona, pošte i prijevoza, energije te tekućeg i investicijskog održavanja. U okviru ovih rashoda nalaze se i sredstva izdvojena za korištenje fondova EU-a budući da povlačenjem sredstava iz fondova EU-a nastaje i obveza isplaćivanja domaće komponente za pojedine projekte, a ta se sredstva nalaze na poziciji rashoda za korištenje dobara i usluga i namijenjena su prvenstveno za intelektualne usluge. Rashodi za subvencije se najvećim dijelom odnose na subvencije Hrvatskim željeznicama, poljoprivredi, obrtu te malom i srednjem poduzetništvu. Oni su ostvareni na približno istoj razini kao i 2008. godine, s porastom od svega 0,2 posto u prvih deset mjeseci 2009. Rashodi za kamate su povećani za 9,3 posto na međugodišnjoj razini.

Izvor: Ministarstvo financija.

Povećanje državne imovine...

Od siječnja do listopada je neto nefinancijska imovina konsolidirane središnje države povećana za 2,4 milijardi kuna, pri čemu je za nabavu nefinancijske imovine izdvojeno 2,7 milijardi kuna, dok je od prodaje prikupljeno 273 milijuna kuna. Najviše se ulagalo u nabavu dugotrajne imovine, i to prvenstveno zgrada i građevina te postrojenja i opreme. Neto financijska imovina konsolidirane središnje države se u prvih deset mjeseci povećala za 3,2 milijardi kuna i gotovo se u potpunosti odnosi na financijsku imovinu iz domaćih izvora. Od toga se na poziciji «Novac i depoziti» nalazilo 1,6 milijardi kuna, dok se ostatak odnosi na financiranje zajmovima i dionicama.

... uz značajan rast zaduživanja

Neto obveze konsolidirane središnje države povećale su se za 11,6 milijardi kuna u razdoblju od siječnja do listopada. Na strani inozemnih obveza zabilježena je otplata inozemnih zajmova od 1,7 milijardi kuna i otplata inozemnih obveznica od 5,1 milijardu kuna, ali i novo zaduživanje inozemnim zajmovima za 1,3 milijarde kuna te novo zaduživanje inozemnim obveznicama od 5,5 milijardi kuna. Inozemne su se obveze u neto iznosu povećale svega 115 milijuna kuna. Na domaćem se tržištu daleko više zaduživalo. U prvih se deset mjeseci konsolidirana središnja država zadužila za 10,8 milijardi kuna na domaćem tržištu po osnovi domaćih zajmova, dok je istovremeno otplatila 2,5 milijarde kuna. Također, na domaćem su tržištu izdane obveznice u iznosu od 3,3 milijarde kuna, a otplaćene su u iznosu od 274 milijuna kuna.

Proračun za 2010.

Ukupni su prihodi proračuna konsolidirane središnje države za 2010. godinu planirani u iznosu od 116,2 milijarde kuna, što predstavlja rast od 1,5 posto u odnosu na 2009. godinu. Rashodi su planirani u iznosu od 121,6

Tablica 1. Glavni ekonomski pokazatelji				
	2007.	2008.	2009.	
REALNA GOSPODARSKA AKTIVNOST				
Bruto domaći proizvod, realni (%-tna promjena)	5,5	2,4	-5,7	3. tromjesečje
Industrijska proizvodnja, fizički obujam (%-tna promjena)	4,9	1,2	-9,2	siječanj-prosinac
Trgovina na malo, realni promet (%-tna promjena)	3,6	-1,3	-15,6	siječanj-studeni
Građevinarstvo, fizički obujam (%-tna promjena)	2,4	11,8	-6,0	siječanj-studeni
Turizam, noćenja (%-tna promjena)	5,6	2,0	-1,3	siječanj-studeni
ZAPOSLENOST, PLAĆE I CIJENE				
Stopa registrirane nezaposlenosti	14,8	13,2	16,1	studeni
Neto plaća (%-tna promjena)	5,2	7,0	0,3	listopad
Potrošačke cijene (%-tna promjena)	2,9	6,1	1,9	prosinac
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA				
Izvoz roba, EUR (%-tna promjena)	9,1	6,4	-22,4	siječanj-studeni
Izvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	7,8	8,7	-19,5	siječanj-rujan
Uvoz roba, EUR (%-tna promjena)	10,1	10,5	-27,5	siječanj-studeni
Uvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	9,4	10,5	-26,1	siječanj-rujan
PRORAČUN, KAMATNE STOPE I TEČAJ				
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (opća država, mlrd. kuna)	-3,07	-2,87	-8,94	siječanj-rujan
Kamatna stopa na kratkoročne kunske kredite bez valutne klauzule (kraj razdoblja, u % na godišnjoj razini)	9,74	10,89	11,65	studeni
ZIBOR (prekonoćni krediti, u % na god. razini, kraj razdoblja)	8,5	3,45	0,73	prosinac
Tečaj EUR (kraj razdoblja)	7,33	7,32	7,31	prosinac
Tečaj USD (kraj razdoblja)	4,99	5,16	5,09	prosinac

Napomena: Postotne promjene su u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Izvori: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija i www.reuters.hr.